

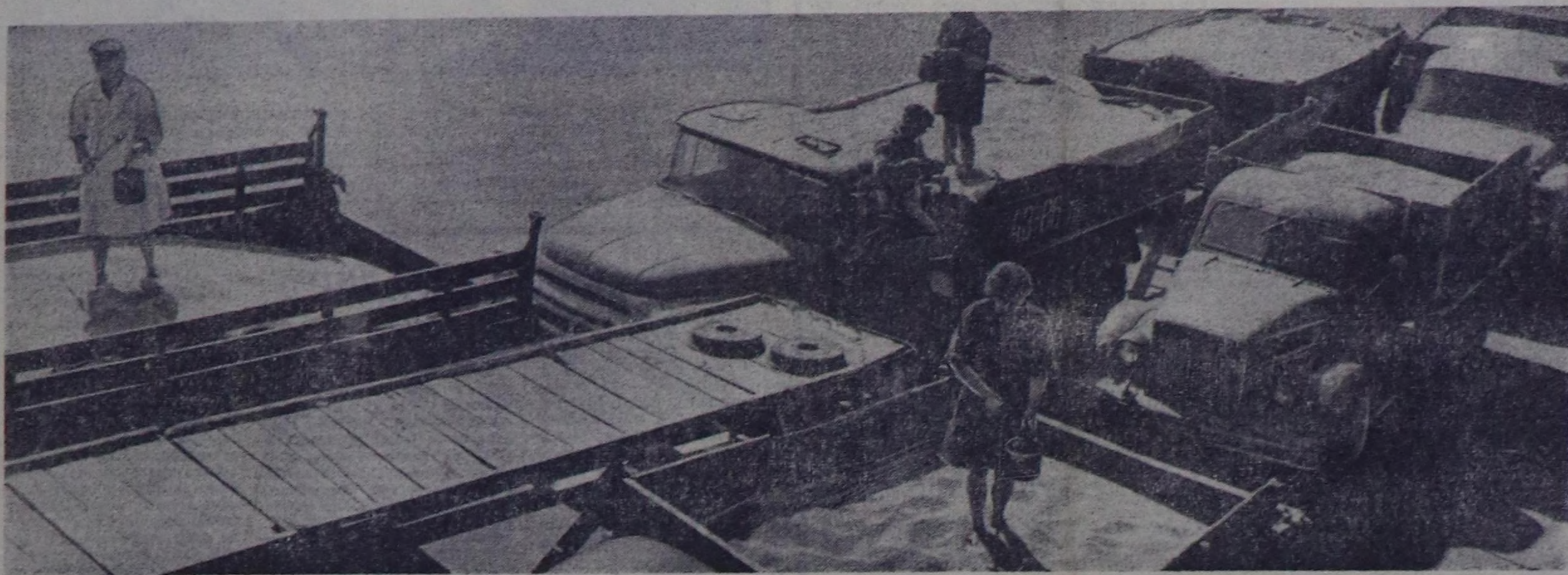
ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

«Көдээ ажил-агыйнын ажилдакчылары бүдүрүлгени хөгжүдөр болгаш продукциянын бот-үнезин чингедир, көдээ ажил-агый культураларынын дүжүктүрүн болгаш мал ажилынын продуктулуун бедилер, продукциянын шынарын экижидер, мал чөмөрийн бүдүрерин болгаш белектерин көвүдөдир, колхозтарын болгаш совхозтарын материал-техниктиг баазанын быжыглаар, бүдүрүлгени электржидериниң болгаш химжидериниң, шөлдерини

(«СОЦИАЛИСТИК ЧАРЫШТЫ ОРГАНИЗАС ТААРЫН УЛАМ ЭКИЖИДЕР ДУГАЙЫНДА» СЭКП ТК-НЫН ДОКТААЛЫНДАН).

ЧАА ДҮЖҮТТҮНҮ ТАРААЗЫН ТӨРЭЭН ЧУРТКА!

★ Бай-Тайга району күрүнөгө тараа думазар планын ажыр күүсеткен.

★ Таңды районнуң ажил-агыйларындан 2037 тонна тараа Кызылдың сайгарылга баазасында кирген.

Республиканың тараа шөлдеринде чаа дүжүттүн ажаалдазы калбан фронт-биле чоруп турар. Сентябрьның баштайгы күнеринде каан, чыс чагбааны тараа ажаалдазынга таарымчалыг болуп турар. Тараа-мылар ону ажыглаш, каш-ла

хүн иштинде бедн бүдүрүчүлүг ажылдап, ажаалдазын темпизин дүргөткен.

СЕНТЯБРЬ 6-ГА чедир Тө-рөөн чурттуң шыгжамырынга РЕСПУБЛИКАНЫН КОЛХОЗТА-РЫ, СОВХОЗТАРЫ 2784 ТОН-НА чаа дүжүттүн тараазын ур-

ган. Бай-Тайга районнуң «Тээ-ли» совхозу болгаш «Мурнак-чы» колхозу 100 тонна тараа думазар планын 112 тонна мылар күүсеткен, ам-даа хөй тарааны күрүнөгө садар хүлээлени немей алганнар.

Таңды районнуң колхоз, совхозтары күрүнөгө тараа са-дар планын 6,9 хуу күүсе-дип, 60 хүнерде 2037 тонна тарааны думазарган. Оң иш-тинде «Тинилеге» совхоз 956

тонна, «Мөмөгей» совхоз 535 тонна, «Номмунистиче» хере-ли» колхоз 337 тонна тарааны шыгжамырга кирген.

ТАРАА ХҮЛЭЭП АЛЫР ПУНКТУЛАРДА БАРЫН-ХЕМЧИК, БИИ-ХЕМ, ТЕС-ХЕМ районнарының ажил-агыйла-рының баштайгы тараазы ба-за-ла кирип эгелээн.

Күрүнөгө думазаттынып ту-рар тарааларының шынары кол-дуунда эки болуп, өл-шыгы,

богу чогуур нормазынга барын дүжүтүп турар, ыңчалза-даа «Тинилеге» совхоз биле Хаа-Хеминиң «Ленинчи орун» кол-хозундан келген тарааларыны богу хөй болган. Ол ажил-агыйлар чайын тараа шөл-деринде бек сизини аштаваа-нын база чаа дүжүттүн тараа-зын арыглавайн турарын хе-ричеп турар. Ындыг чорук та-раанын өртөөн чингедир, ха-рын-даа нааражага чедирер.

Тарааны кыска хуусаала,

чидириг чок ажаап алыры, аңаа бүгү техниканы бедн бүдүрүчүлүг ажыглаары — ажил-агыйларның агрономи-арындан, механизаторларын-дан хамаарып турар хүнүн көп чугула айтыры болган.

Бистин көр.

ЧУРУНГА: Кызылдың сайга-рылга баазасынга тараа сөөрт-нин машиналарның кээп тура-ры.

А. МЕЛЬНИКОВ

ФОТОЗУ.

ЧЫМЫШТЫГ ХҮННЕР

Республиканың тараа шөлдеринде кичирер. Комбайннар, ав-томобильдер, нургадычы машиналар, транспортёрлар ырлаш-кан.

Ажык биле Саргал шөлдерин, тараалар Би-Хем, Таңды ра-йоннарының ховулары дөспөс эрес элери-биле, тараажылар-биле элзеттинген. Ол дөспөс эрес икчилер, тараажылар эр-тегиниң бүлүртүңүндөн эгелээш, көжээ имирге чедир, харын дүне-дээ ажил-икин сөмөстөстөр.

Би-Хем районда «Саян» совхозта Алексей Быковтуң эве-нозун ап көрзөл. Ол коллектив дүжүт ажаалдазынга бүрүн белектелиг укурашкан, чүгүл үш хүнүн дүргүзүндө безин дөрт «ЖВН-Б» комбайн-биле 542 гектар чериң кызыл-та-зын тавычалай кестире кэлпкен. Бо дээрге, тергин бедн темп-тир.

Тараалар Хаа-Хемде кызыман-шудургу кижилер база бар. Ол районнуң «Октябрь 14 чылы» колхозтуң ком-байннери Иван Филимонов, Сергей Соколов, Николай Мельников олар «ЖВН-Б» комбайн-биле элзегеде 19 гектар чериң тараазын кестирер тургаш, 28—30 гектар чедирип турар.

Бо хайнышкынын күннөрдө, дүжүт ажаалдазы кидин тү-лүк чоруп турар үдө көдзүң, ажил-ишчилери малга быжыг чөм-суурну белектерин база утпайн турарлар. Чөөн-Хемчин районда «Чыраа-Бажы» совхозтуң кадарчылары О. Балам би-ле Ш.-Х. Монгуш база Улуг-Хем районнуң «Улуг-Хая» сов-хозтуң хойжузу О. Бадыкык олар мал чөм белектеринге тергин эрес ажыдааннар. Чижээ, Чөөн-Хемчинтиң үстүндө ады үнгөн ий кадарчызы боттарының күжү-биле 40 тонна сизини белектерин, а Улуг-Хеминиң хойжузу чааскаан 18 тон-на сизини база белектер алган.

Бо хайнышкынын үдө база бир өөрүнчүг чүве болза, теску беш чыдаң чаа дүжүдүнүң тараа думазар черлерде ки-рип эгелээни болуп. Бо хүннөрдө Кызылдың сайгарылга баа-засында тараа үзүктөл чок кээп турар. Хаа-Хеминиң, Таңды-ның, Би-Хеминиң тараа хүлээп алыр черлеринче чаа дүжүт-түн тараазы кирип турар.

Дүжүт ажаалдазы кидин түлүк чоруп турар үдө шупту чүве таарышкан, эки чоруп турар деп мактанган хөдөөсиз база чок.

Бистин тараалар черивис Таңды районну безин ап көрзөл. Ол районнуң «Мөмөгей» совхозтуң № 6 хову бригадасында дүжүт улуг чидиргилг алдынып турар. Ол-ла районнуң Че-дерде «Тинилеге» совхозта техниканың анаа туруп алыр чо-руу хөй. Ылангыч аң ажил-агыйның сөмк хову бригадасын-да ындыг.

Бо хайнышкынын күннөрдө партияжи-организастыг база партияжи-политиктиг ажил бүгү черлерде ий тургустунган дээр болза частырыг болуп. Чижээ, Хаа-Хем районнуң «Ле-нинчи орун» колхозтуң Хайрылгыда хову бригадасында та-раажы ажил-ишчилерин кыйгырып турар лозун ам-даа ас-тынмаан. Ол-ла районнуң «Номмунистиче» колхозтуң Саргалда хову бригадасында байдал үстүндө эдаан черлерден дээрдедес.

Бо хайнышкынын күннөрдө культура албан черлери ам-даа дайынчы эу-биле эде тургустунмаан. Чижээ, Хаа-Хем ра-йоннуң культура кидизин (эргелекчи эш Рябцева) агит-культуригаданы тараа шөлдеринче, ында ажилдап турар ки-жилерге барзан болурунче организастап үндүрбээн.

Эргим көдээ ажил-ишчи! Бо хайнышкынын күннөрдө шак, минута бурузу улук үнелиг. Күш-ажылдың бүдүрүчү-лүүн улам-на бедидери дээш ажилдаалыңар!

БАЛГАЗЫН. (Телефон-биле). Таңдыда «Револю-цияның чалбыжы» кол-хозтуң механизаторлары тоску беш чылдың баш-тайгы чылының дүжүдүн массалык-биле кестире-рин эгелээн. Баштайгы хүннөрдө колхозтуң эң дээр механизаторлары Шумов, Петров, Зубков, Симонов олар № 1 брига-данын шөлдеринде кы-зыл-тасты шөпөп кескен.

МАССАЛЫГ КИРИПКЕН

Тараанын массалыг ке-зинишини эгелеп болуп дугайында тускай эрте-минглерниң бодады бүрү-нү-биле бадыткатынган. Ам шөлдерде 20 ажыг хову корабьдери үзүктөл

«Социалист чарышты ор-ганизастарын улам экижи-дир дугайында» СЭКП Төв Комитетиниң Доктаалы Улуг-Хем ыаш үдүртүр ажил-агый чериниң коллективин хөй-аңт кырген. Ажил-ишчилер ол чу-гула документини хандар та-ныктып көрүп, ыла таппа-бырлан негеделерин хан-ы-биле билип турар.

Ук бүдүрүгө чериниң ажил-ишчилери болгаш иже-нер-техниктиг ажилдакчыла-ры социалист чарыш дээр, күш-ажылдың бүдүрүчүлүг бедилериниң, продукцияның шынарын экижидериниң кү-чүлүг чөспөс дээрин боттүг

ажыл-хөдөө-биле бадыткан келген. Амгы үдө ол бүдүрү-гө орунгалыг ажилдап турар болгаш оң бүдүрүр про-дукцияны катан көвүдөт.

Чаа беш чылдың планнарын хуусаа бетинде күүседир дөш социалист чарышты коллек-тив тус-тус чектер, бригада-лар, эвенюлар, элзеттер ара-зында дөшүгү кабартап турар. Ышк пегинде туугу материалдары дөшүгү ий бригада аразында чарыштыг ажилдап, ажаалдык темпизин шапсаттыган.

Эн П. Щербининиң удурт-кан бригада августта 1725 ку-бометр туугу материалы дөш-дир онаалдазындан 11 кубо-метрия ажыр дөшүгү, тин-лекчи болган. Оң ажаалдык тымыгыр шуудалып, кижилерин ажилга таарыштып тургузарының таразы-биле ында элзетч мастери эн М. Номмунайдың эки организа-стыг ажилдап турарын дөш-дээр чугула.

Бистин бүдүрүлгенин пла-нышкынын болгаш эконо-миктиг иди беришкенин чаа системанын дөшүгү ажил-дап турар. эки ажыг дөш муунакчылары шапкан, мак-таар бүдүрүгө фондусу бар. Эн Щербининиң бригаданы

Социалист чарышты негелдизин ылаптыг ажилдап кылганынын, техниканы эки белектер-ниниң ачызында бүгү та-рааны он ажил хүнүндө доозуп болурунун аргазы ында тургустунган.

Дыка хөй механизатор-лар элзетч нормазын 150 хуу чедир күүседип, дү-жүт дээш демсидип темпизин улам күштел-дирген.

Эки ажаалдап, ай планып ажыр күүсеткен, продукция-нын шынарын бедилер, ажаал-дык темпизин хүн келген ту-дун улам шапсаттыгы ту-рары дөш августта ажал тө-лөвүнүн, кырыпта 40 хуу чедир немсиде төлөвүнүн бө-лөк шөптөрдө.

Шалычы бригада ам сөм-тирленин планына база ажыр күүседир деп сорулганы са-лып алган. Баштайгы хүн-нөрдө ол хуу нормазы бүрүн болгаш ажыр күүседип эгел-ээн.

В. САГАН-ОӨЛ,

мал чөмөгүн ажилчыны.

Комсомолга удуртулга

Ажил-агыйнын, культу-ра тургузуучуларын үзүктөп комсомолчуларын болгаш аныктарын киркел-гезин улук. Бо айтырыгы Пин-Тал салбыра комсомол орга-низацияны калчаар боттады-рып турарын Икван аттыг совхозта партокм чоктаа чаа чугаалашкан. Ол салбыра партия аге организация секре-тары Василий Ламажыйын

информацияны баураар алы-рга, комсомолчу-аныктар со-вхоз бүдүрүлгенинде илеспей-лиг кирип турар. Хөй-ини-тиг ажилына база багай энес, ылангыч 37 комсомолчуларын дружинникте 12 клуб чо-лу-ленинде 5, хөдөөжүүлөр ажы-лыкка 4 кижил бар.

Комсомол организацияны (секретары Уттулук Кара-мыс) амык өскөдүн орту-

зунга кижиздикчи, культу-ра-массалыг ажилды чоруду-ду, хана созууну болгаш агит-укуу үдүртүр, комсо-молчу проекторуну база ор-ганизаастап турар. Бир энес аныктарын эки удуртулга, муунакчыларын дүжүгү-ланын калбартап болза олар-ның ажил-ишкери кижиздеш амындадан эки, көргүзүлгери бедн болуп турган.

Совхоз бүдүрүлгенин ком-сомолчу-аныктарын кир-дигенин ылангыч сөөлүгү э-де көмөшкөн. Ол болза пар-токмизацияны комсомолга удуртулганын четтеп, ылангыч комсомол организа-цияны негелдизин суларта-нын хөдөөлөр турар. Ке-жиниң дайымын бо чылдың июль, август айларында ха-лыртымаан, комсомолду

хуралын ой-шаалда чымы-рбайып, үдүргөн шөптө-риниң күүсөлденин организа-таптайн турар.

Жапыр аттыг совхозтуң Чодура салбыры сизин белек-териниң шынарын августун тоңчузунге чедир 90 хуу чедир турган. Ий-Хая сал-быр чүгүл 50 хуу болган. Улуг-Хая баарында сизин бе-лектеп турган 16 ажаалды

аныктар бригаданы ам та-раан. Дүжүт алышкынында, туугада болгаш өскөдө ажыл ачарында аныктар ортузунда кижиздешти-честе.

Илзээн ол бүгү чөптөстөр-дүн дайын чылалар хөмчө-лөрин алырын, комсомолга хүн бүрү удуртулганы экижи-дери партокм партия аге ор-

мелиорастарынын темпизин дүргөдөдир, техни-каны болгаш күш-ажылчы куртавырларын ажыг-лаарын экижидер дээш шудургу демсидер ужу-руг.

Ачы-дуза чедирериниң алырынга социалист чарышты ук алыры улус ажил-агыйнын индустрия адыры болдурунче, чоңу хандыраарынын культу-разын бедилеринче, совет кижилерин хөргөлдө-рин эң долу хандыраарыне угландырар ужуруг.

(«СОЦИАЛИСТИК ЧАРЫШТЫ ОРГАНИЗАС ТААРЫН УЛАМ ЭКИЖИДЕР ДУГАЙЫНДА» СЭКП ТК-НЫН ДОКТААЛЫНДАН).

ХООРАЙ – КӨДЭЭГЕ АВТОБРИГАДАЛАР ТАРАА ШӨЛДЕРИНДЕ

Республиканың көдээ ажил-агыйнын ажил-ишчилери дү-жүт ажаап алышкынынче кирипкен. Хөвү-шөлдерде чүс-чүс комбайннар, тракторлар, латкалар, автомобильдер ажилдап турар. Ыңчалза-даа шөлде ажилдап турар көдээ-нин автомобиль транспорту дүжүт ажаап алышкынынын хүн келген туугу улам көвү-дөп оңар хөй хөмчөлдөг ажилдаарына күш четпейн ту-рарын бидирер. Ыңчанган кө-дээ ишчилерге дуза кылдыр хоорайларын чүс-чүс авто-мобильдерин чорудун эгелээн. Ындыг болганда, автомобиль транспорту ажилдаарынын экижидер болгаш көдээ ажил-агыйнын чүвтерин сөөртүр ажилдап арга-хейилерин сай-зыраңгайлыгы бири черте-лиг ужуру-дузун айтыры болуп турар.

Көдээ ажил-агый чүвтерин сайгара сөөртүргө авто-мобиль транспорту ажилдаары-нын талазы-биле Россия Фе-дерациянын элзетч хөй илзе-тарынга болгаш хайрылгыга хөй чылдар иштинде чыгыг-ган дүжүгүлганы ажилдаары-га үндүзүлгөн чаа система ам бистин чуртта чедириниң боттанып турар. Ол чаа систе-ма үш көп утанышкынын дүжүт ажаалдаарынын тран-спорт бригадалары; тичүүкчү автоотралар болгаш көдээ ажил-агый продукцияларын сөөртүрүн болгаш дүжүт ажаалдаары узурут талазы-биле шалычы бедилер.

Составында комбайннар, чөдөчүлөр, трактористтер кир-дер дүжүт ажаалдаарынын тран-спорт бригадаларын тургуза-ры дыка ажыктыг. Ол чорук ажаалда техниканын бол-гаш транспорт машиналары-нын ажилынын чыгыс ай болурун хандырар. Ол брига-даларын ажилдаар чүрүмү бо-ла, чыгыс шөптө 3-тен 7 че-дир болган оон-даа хөй ком-байннардын бастырган тараа-зын комбайннар тускайлап быжыглавайн автоматизация-нын база көжүлүгү трактор-ларын бөдүт-биле шалычын сөөртүрүн хандырар болуп.

Ындыг бригадалар ажаалда техниканын болгаш трай-спорт машиналарынын ажилы-нын дүжүгүлгүн 12—15 хуу бедилер. Чалкынып, өл-шүк, союсуулар агар-бойзугу-т, бо чылдыг куугунуңе ий-чаар шалыктын ажилдаары-на чугула болуп турар.

Шалыг график баураар ажилдаар төпүктөк автоот-ралар көдээ ажил-агый про-дукцияларын белектер пункт-тарыне болгаш оларын бол-базырадып ажилдап кылар бүдүрүлгелерге сөөртүр. Авто-транспорттуң ажилын толдур-тай шактыг график баураар, а хөдөк апарганда ук ажилын эде организастап шыдаар дөш-төкчү пунктун тараа хүлээп алыр чөк бүдүрүгө тургузары бо хөдөкчө көнүгү чугула.

Шалыг график баураар тараанын бар, чогул, хөмчө-лөт колхоз, совхозтар удур-туучуларындан ол пункттар үргүчүлүг билеп алыр ужурут. Олар автономияларын шап-нажар шактыг график баураар чорутарынын, эл келириниң чүрүмүн болгаш үдөдүн док-таалыр хүлээлгелер.

Тараа хүлээп алыр пункт-тун ой-тап ажаалдаарын хан-дыраар колхоз, совхозтарга чүвтер сөөртүрүпүн Чо-гуур үлериң, чөдөчүлөр хөмчөлдөг ажил хүнүнүн чүрүмүн, элзетч, хуу онаал-дын болуп-чөгүрү-биле таар-ыштыгы, чөдөчүлөрдүн бот-ишпейин көдүрери-биле шактыг график тургузуу алы-

ры көнүгү чугула. Райкүүскаарынын, тран-спорт бүдүрүлгелериниң, «Сельхозтехника» болгаш тараа хүлээп алыр пункттар-нын талазы-биле составтыг дү-жүт ажаап алыр талазы-биле районнарын шалычы бөлу-териниң удуртулганын диспетчер пункттары ажил-даар болгаш олар ажаалдаа ажилдап турар бүгү транспорт машиналарын, оларын пайы организастага хамаарылаан хамаан чокка, боттары удур-тул баштаар болгаш ажыг-лаар бүрүн аргалыг.

Партия райкомнары болгаш райкүүскаар ажаалдаа ав-тотранспортту узурут район-нарын шалычы бөлу-терин болгаш диспетчер пункттары-нын дарын организастап тур-гузар ужуруг.

Көдээ ажил-агый чүвтерин сайгара сөөртүрүн талазы-биле төпүктөк автоотраларын дүжүт ажаалдаарынын ажилынын чыгыс ай болурун хандырар. Ол брига-даларын ажилдаар чүрүмү бо-ла, чыгыс шөптө 3-тен 7 че-дир болган оон-даа хөй ком-байннардын бастырган тараа-зын комбайннар тускайлап быжыглавайн автоматизация-нын база көжүлүгү трактор-ларын бөдүт-биле шалычын сөөртүрүн хандырар болуп.

Ындыг бригадалар ажаалда техниканын болгаш трай-спорт машиналарынын ажилы-нын дүжүгүлгүн 12—15 хуу бедилер. Чалкынып, өл-шүк, союсуулар агар-бойзугу-т, бо чылдыг куугунуңе ий-чаар шалыктын ажилдаары-на чугула болуп турар.

Шалыг график баураар ажилдаар төпүктөк автоот-ралар көдээ ажил-агый про-дукцияларын белектер пункт-тарыне болгаш оларын бол-базырадып ажилдап кылар бүдүрүлгелерге сөөртүр. Авто-транспорттуң ажилын толдур-тай шактыг график баураар, а хөдөк апарганда ук ажилын эде организастап шыдаар дөш-төкчү пунктун тараа хүлээп алыр чөк бүдүрүгө тургузары бо хөдөкчө көнүгү чугула.

Шалыг график баураар тараанын бар, чогул, хөмчө-лөт колхоз, совхозтар удур-туучуларындан ол пункттар үргүчүлүг билеп алыр ужурут. Олар автономияларын шап-нажар шактыг график баураар чорутарынын, эл келириниң чүрүмүн болгаш үдөдүн док-таалыр хүлээлгелер.

Тараа хүлээп алыр пункт-тун ой-тап ажаалдаарын хан-дыраар колхоз, совхозтарга чүвтер сөөртүрүпүн Чо-гуур үлериң, чөдөчүлөр хөмчөлдөг ажил хүнүнүн чүрүмүн, элзетч, хуу онаал-дын болуп-чөгүрү-биле таар-ыштыгы, чөдөчүлөрдүн бот-ишпейин көдүрери-биле шактыг график тургузуу алы-

ры көнүгү чугула. Райкүүскаарынын, тран-спорт бүдүрүлгелериниң, «Сельхозтехника» болгаш тараа хүлээп алыр пункттар-нын талазы-биле составтыг дү-жүт ажаап алыр талазы-биле районнарын шалычы бөлу-териниң удуртулганын диспетчер пункттары ажил-даар болгаш олар ажаалдаа ажилдап турар бүгү транспорт машиналарын, оларын пайы организастага хамаарылаан хамаан чокка, боттары удур-тул баштаар болгаш ажыг-лаар бүрүн аргалыг.

Партия райкомнары болгаш райкүүскаар ажаалдаа ав-тотранспортту узурут район-нарын шалычы бөлу-терин болгаш диспетчер пункттары-нын дарын организастап тур-гузар ужуруг.

Көдээ ажил-агый чүвтерин сайгара сөөртүрүн талазы-биле төпүктөк автоотраларын дүжүт ажаалдаарынын ажилынын чыгыс ай болурун хандырар. Ол брига-даларын ажилдаар чүрүмү бо-ла, чыгыс шөптө 3-тен 7 че-дир болган оон-даа хөй ком-байннардын бастырган тараа-зын комбайннар тускайлап быжыглавайн автоматизация-нын база көжүлүгү трактор-ларын бөдүт-биле шалычын сөөртүрүн хандырар болуп.

Ындыг бригадалар ажаалда техниканын болгаш трай-спорт машиналарынын ажилы-нын дүжүгүлгүн 12—15 хуу бедилер. Чалкынып, өл-шүк, союсуулар агар-бойзугу-т, бо чылдыг куугунуңе ий-чаар шалыктын ажилдаары-на чугула болуп турар.

Шалыг график баураар ажилдаар төпүктөк автоот-ралар көдээ ажил-агый про-дукцияларын белектер пункт-тарыне болгаш оларын бол-базырадып ажилдап кылар бүдүрүлгелерге сөөртүр. Авто-транспорттуң ажилын толдур-тай шактыг график баураар, а хөдөк апарганда ук ажилын эде организастап шыдаар дөш-төкчү пунктун тараа хүлээп алыр чөк бүдүрүгө тургузары бо хөдөкчө көнүгү чугула.

гажизацияны дөшкөк, СЭКП-ниң XXIV съездиниң шийирини амыдаа бот-тотырышкан, тоску беш чылдың баштайгы чымын-да салынган сорулганы Пин-Тал салбырын коллектив, ында комсомолчу-аныктар чедириниң күүсөдип шы-даар.

С. НАМЧАН.

3-кү арын ● ● 1971 ч. сентябрь 8

ХҮННҮҢ ТЕМАЗЫНГА СҮТ ФЕРМАЗЫНЫҢ АРЫГ-ШЕВЕРИ

Сүт дугайын тайылдырап, ону сүмөзөп турганын хара-даа чок. Оон аш-чөм бо-тур үнөш оша. Алаа чүгө чангыс чүгү негетткөр: ол беккышнырлыг болур ужу-дуг. Индыг болбаска, кижиге хоралыг микробтар сүтке өсө-күй бээр. Алаа холбаштыр колхозтарын болгаш совхоз-тарнын фермаларында сүтү саап адырынын болгаш ажаал кадагалаарынын санитар-ги-гиеналыг негеддерин илап сагыры ач чугула ужу-дуг. Маддын турар оран-са-валынын, илангыя сүтү ка-дагалап турар черлерин арыг-шевери, сүт бүдүрүр-биле холбашкан бүгү кижилерин санитарыг беккыштырааы — сүтүн беккышнырлыг бо-лурун үнөшүн ол.

Бийтин республикада ол не-геддерин ыяк барымдалап сагып турар эки фермалар-ла хөй. Кызылдын сүт заводун сүт-биле 10 совхоз, 6 колхоз хайлаптыр турар. Эп эки про-дукцияны Ташкы районун «Межегей» совхозу, Кодаа ажал-агыллыг дуржулга стан-циясы, Каа-Хем районун «Бу-рен» совхозу, Бий-Хем райо-нун «Кызыл тараачын» колхозу болгаш өскө-даа хөй-хөй ажал-агыллыг берип турар. Бо чорук ол ажал-агыллыг фермаларында гигиена-арыг-шеверин байддалыг дика экижизини херетилеп турар. Оларын берип турар сүдүнүн арын колдуунда-ла бирги бол-гаш ийгит класс бооп турар. Ичанымже ажал-херектик байдалы бүгү-де черлерде эки деп сөгөп болбас. Чандык ажал-агыллыг сүт сөөдөр херексөөдөр чок, а заводка оларан арынын шынары 3 болгаш 4 дугаар классын сү-дү көп турар. Индыг ажал-агыллыг хамыктын мурну-да Тандын «Коммунистче орук» колхозу, Каа-Хемин «Тиялелге» колхозу, Кызыл хоорай Советинин «Кок-Тей», «Каа-Хаак» совхозтары ха-мааржыр. Бо чылдын баштай-гы чартында Кызылдын сүт заводунга көп турган сүтүн чүе чеден ажыг тонна сүт ажал-агыллыг сөөдүлгө херексөөдөрүн чөгүр негед-де четпейн турар ужу-дуг ажал калган болган, ону за-вод хулап албайн, эзеринче дедир чорудар ужу-дуга та-ва-

чы бресент-биле шугап алыр ужу-дуг. Сүтү хилдендирбес төлдө-дө, албан күүсөдир негедде — саар инектерин, сүт саваларын, саала апаратурун, бүтү дериг-херексөөдү, а ол ыш-кап фермаларын дивиска-рин арыг-шевер кыдыр ажаал-тежээр болур. Эмгик бейини ыжар аарын бодурбазынче онза кичээтпей салбытаан, саар инектерин калынын байдалын шыгыг хайгаара-ры чугула. Аарыг амылгит чап-гис-даа инектин сүдү бүтү ферманын продукциянын шынарын куулаадым болур болгай. Аарыгын бодурбас даш баш удуз профилактик-тиг хемчегер, доктааттыган чурумнарын шыгыг сагыры даш ветеринария албанын, а ол ышкап санитар эмчилер-ин хайысалагынын улуг болуру жооп көстүп турар-дыр. Санитар албаны чүгө ферма-ларнын арыг-сиги турарын өвөс, харын база малчынар хууда арыг-шеверин чурумун канчаар сагып турарын хай-гаараар, оларын ортузунга тайылдыр ажылын доктаамал чорудар хулапалыг.

Санитар эмчилеринге тыныскап өргөдөр улуг. Гигиена-нын чурумнарын сагылааны даш олар ажал-агыллыг удузтукчуун торгаар, продук-цияны сагыры саарын хер-руур өргөдир. Чүгө санитар чурумнарын үрөкчилеринге өвөс, харын база ажал-агы-ны чөгүр дериг-херексөөдөр-и.

Эки организааттыг доктаамал санитар-ветеринар-жы контроль, мал ажылынын ажал-агыллыгын санитар културазын өздөдө, өт-херексөөдүн арыг-шеверин сагырынга чугула херексөө-дүн бүтү чүгүдөр-биле фер-маларын үзүктөл чок ханды-ралыг өргөжөс чугулаадым ханды-биле билир чорук — сүтүн шынарын доктаамал экижизинин чайлап чок не-геддер ол-дур.

Н. САРЫГ.

РОССИЯНЫҢ АВТОНОМНУГ РЕСПУБЛИКАЛАРЫНДА

ШКОЛАЖЕ САГЫШ САЛЫШКЫН

Чувашияда уругларже кайгачык удуз сагыш са-лышкынын утландырган. Эрт-кен беш чылда колхозтар бол-гаш совхозтар ала-иелерин иленилтиг киржилгесин-биле 50 мүн өөреникчи өөренир ба-рык 300 школаны туткан. Ала-иелерин «Правда» колхозта азалар болгаш ав-лар, акылар болгаш думалар

колхозтун уругларыга байыр-ладын-биле дамчыдып берген. Чувашиянын найысалады-нын анык чурттакчыларынга байырал база болган. Чебоксарын чаа районунда 1000 олуттуг каркас-панель школа-ны туткан. Ону планнап кыл-ганы дыка чөгүмчыл, класс-тары чырык, дегем. Рес-публиканын шалыкыны-биле хөгжүп турар найысаладыга моон солгаар ындыг школа-ларын хөйү-биле тулар.

А. СТУДЕНЕЦКИЙ, (СЭТА-нын корр.).

БЕЛОРУС ССР. Вертепшик суурну тудугларын толевилеин чогадып тургусканы даш архитекторлар Г. В. Заборский болгаш В. Н. Емельянов оларын 1971 чылдыг Күрүнө шапталып тысыры-биле санаалар турар. «Прогресс» колхоз — Гродно областын эң дөре болгаш экономика талазы-биле быжыг колхозтарын би-рөөн. Оон топ сууру — хоорай хевиринг кыдыр туткан чурттакчылыг чер бооп ту-рар. Иида дыка чараш Культура ордуу, тускай байдалыг архитектуралыг чурт-талга бажычылары бар. Квартиралар дыка таарымчалыг болгаш планнааны отагай.

Бо чылдын колхоз тудуг ажыдарында 1,5 миллион рубльди тускайлаан.

ЧУРУКТА: Вертепшик суурда Юбилей кудумчуу.

В. ЛУПЕЙКОВУН ФОТОУ. (СЭТА-нын фотохроникам.).

Ажаалдага хоорайжыларнын киржилгеси

Тыва автономнуг респуб-ликанын найысаладынын чүе хаме механикаторлары болгаш комбайнерлер республика-нын шөлдеринде өстүргөн эл-бек дүжүтүн ажаал алымын кынынга киржин турар. Кы-зылдын үлөтүр бүдүрүлгелери, транспорт болгаш тузуз организаациялары хоорай чо-гунда совхозтаринче механи-кастаан отраттарын чоруткан.

Барын-Хемчин районнун «Большевик» колхозунун бот-тыныгыр артистерин дуга-йында номучулар дыңнаан боор. Улусчу театрнык арти-стери районга баштайгы шими тургусканын бирээ. Ам оларнын репертуарында 4—5 хире ши санаттыгып турар. Эрг-барлыкчыларын уран талантынын чүгө районнун амыл-ишчилери сонугаарын-дан аңгыда, республика иш-тинге элээн хөй черлерге көр-гүсүлээ.

Улусчу театрнык коллек-тив база бир чаа шимин белет-кеп тургускан. Чогаалчы Кы-зыл-Эрик Нуданин «Бирим булун» деп номун ши мыл-дыр тургускан, комиссияга думажан. Шимин «Амыдырал

Улусчу театр

чынык ролон Дойду Саая олар эки күүсөдир турар. Шимин чурук наасталганын база эки кылган.

Чаа шимин комиссия эки деп хулап алган. Шимин бе-леткээринге колхоз баштаар чери эки киришкен.

Эрг-барлыкчылар «Амы-дырал тилээр» деп шимин районнун амыл-ишчилеринге бараалгадырынга белек. Бот-тыныгыр уран чүгүдүгү рес-публика көрүлдезинге уи ши-ни көргүзерин планнап турар.

Х. МОНГУШ.

УДМУРТ ГРАММАТИКА 125 ХАРЛААН

Удмурт АССР-нин төөгү-күн. экономиканын, дылдын болгаш литературанын эрте-минчилел институтунун ажал-дакчылары төрөөн дылынга парлаан номнарын хөйү чыг-ган. Оларын бирөөнине ботал дылын грамматиказы (рево-люция мурунда удмурттарын ычтар алап чоран) хамаар-жыр. Ол номну остон финно-угровед Ф. И. Видеман бижээн болгаш 1851 чылда Таллинге парлаан.

Чорудуптарга орукка чиде бер-ген. Ф. Видеман ук номну му-рунда кылган демдөгөдүн сөзү-дүр катат бижээн. Грамматика-нын сөзүн, конкурс комис-сиязынын болгаш хыналда че-ринин демдөгөдөр кылган ук номну чүе чыл эрткенде Эстонияга тышкан болгаш ам Таллиннин төөгү музейинде кадагалап турар.

Л. ДАНИЛОВ, (СЭТА-нын корр.).

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

СЕНТЯБРЬ 8-ТЕ МОСКВАДА

16.30 — «Эртемни — көдөөсө». Чүртүгү колхозтарынга бол-гаш совхозтарынга эл бодурин бейдендиринг кезир үе-нин дугайында. 17.25 — «Советский спорт» созунуу шады-лы даш хондөгө делесгэ маршалады. Финал. (Билиндил-ге). 18.35 — Советтү миделер. 18.50 — «Ханынч бүгү шерин». Уран-чечен телефильм. Бирги сериясы.

КЫЗЫЛДА

20.00 — «Шоубанчыгаш». Уругларга программа. 20.20 — Дир-риг чуруттарын фильм. 20.30 — Телемиделер (тыва дылга). 20.45 — «Кадкычылгаш». Дамчыдылга. 21.05 — «Тура дүжүнөр! Боданылар! Кыска фильм. 21.15 — Телемиделер (орус дыл-га). 21.25 — Чаралдар, рекламалар.

МОСКВАДА

21.30 — Моссовет аттыг Москванын академиктиг театрынын чогадыкы келөөн. 23.10 — «Уе». Информастыг программа. 23.40 — 00.40 — Моссовет аттыг Москванын академиктиг теат-рынын келөөнүнчү улачымы.

«АМ ДАННЫГ» МАРШРУТТАР

Яблок, грушлары, по-мидорлары, огурчтерин бол-гаш өскө-даа кат-чичисти мас-салы-биле ажаал алырын Сонгу Осетида агадөн. Дыл-дыг чуртка чайын өстүргөн кайгачык продукция завод-тарга ажаллап кыдышыкыне кирип агадөн.

Аш-чөм бүдүрүлгезинин «ИР» деп каттыжышыкыны Москваже, Ленинградче база Уралдын болгаш Алтайнын үлөтүр тыптеринче 150 вагон кат-чимис соктарын болгаш ногаа консервирлерин чоруткан.

Т. ЕФИМЦОВ, (СЭТА-нын корр.).

Черменнин Ардонунга болгаш Эльхотовонун консерви завод-тары 200 мун лааза аже, по-видю, компот болгаш томат сокун Сибирини хоорайларын-че чүдүрүп чоруткан.

Т. ЕФИМЦОВ, (СЭТА-нын корр.).

Бөгүн республикага болгаш Кызылга шокар бузуттар, чаа чабас. Барын уга-нышкыны хаттын дүргөн секундага 7—12 метр едер. Аларын температуразы республикага 21—26, Кы-зылга 22—24 градус ийир.

МЕРГЕЖИЛИ — ӨРТ ӨЖҮРҮКЧҮЛЕРИ

Чечендерин болгаш ин-гуштарын аразында бичиле-рин уугуларын соон салгап, мергежили чангыс аай болур чорук ховар өвөс. Эмчилер, башкылар, агрономдар, зоотех-ники, механикаторлар дис-плетары бар. А дөрт алышкы — Алахановтар — өрт өжү-рүкчүлери.

Дийм кижилерин бо мер-гежилдине баштайгы базанын Абула кылган. Ол баштай

аназ дайынчы турган, оон соонда Львовтун өрт-техник-тиг училищенин дооскан. ССРЗ-нин ИХМ-нин дашыг шко-лазынын бот-өөредилдик өө-реникчин апарган. Чоокта чаа ол, өртке удуз техниканын болгаш айыл чок чоруктун ижнерин апарган.

Нуза болгаш Лауд олар ба-ла-ла Львовтун училищенин дооскан, а Хароп ам иида өө-ренип турар. Алаханов алыш-

ШКОЛАЧЫЛАРГА СҮМЕЛЕР

Кичээлдерге канчаар белеткенирил?

Бо айтырыгы кезек школа-чылар салган. Бир оол макта-ны каанкан: школадан келген доранан-ла даартагы хунуң кичээлдеринге белеткенирил агай берсе, оналга эки бил-димме болгаш хөй үе чарыг-тагынар. Өөреникчи доран турган. Хунуң-че дыштан-май ычтар кичээлде көр болза, кижини кадыкшым басырал агадөн.

Мичалга-ла даартагы ки-чээлге белеткенирини чылыс-ла: шала кезе кижини ажаллаар хонну чокталып кел-дир. Бир өвөс сен кезеки

МАРИЙ УГУЛЗАЛАР

Пожар-Олаа «Ажыл-ишти» деп заарымга фабри-казын чаа бүдүрүлгө бажы-нын күрүн комиссия эки демлек-биле хулап аатан. Дегем болгаш чырык үш кат бажыга хонун хергелде ба-рааныр бүдүрүр чехтерин

үкөдөн турар. Марий аргы-чылар Токтога, Дамаскиге, Брюсселге, Нью-Йоркка, Лей-пцигке, Будапеште, Мехикога болгаш Монреальга болган дел-гелдере медальдарын бол-гаш дипломнарын алган.

В. АЛЕКСЕЕВ, (СЭТА-нын корр.).

Хүн чуруму — кадыкшылы камгалаар

Сен бөгүн эртеги гимнасти-ка кылып, ояалган күүсөдир ап, ном вомчуп четтиктик бе? Ала-иенин ажылынга дуа-лаштык бе?

Чамдык чүү-даа чүгөге ша-гы четпейн баар оолдар, уру-лар бар. А чамыктары шунту-дун кылып четтигенин турар. Канчап черде олар иччаар чет-тиги турарлар?

Олар үени камнап, шын ху-лап ап өөрени бергенер.

Чурумунг оолдар, урулар хүн чурумун тургузуп алган, үрүлчү ону сагып турарлар. Сен база ботунга ындыг хүн чурумундап тургузуп ал.

Эртеги зарыкка, ном ном-чугаадым, хөй-нигитини ажал-дын, күш-ажыл кылырын, со-